

Ackred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Parasitologi i verkligheten

SLU, Veterinärprogrammet åk 6, *Ravet*

Martina Hagerlind, leg. vet.

Bitte Ljungström BMA och parasitolog kommer prata om
laboratorietekniska saker

Vidilab AB/kollamasken

www.vidilab.se

www.kollamasken.nu

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Min bakgrund

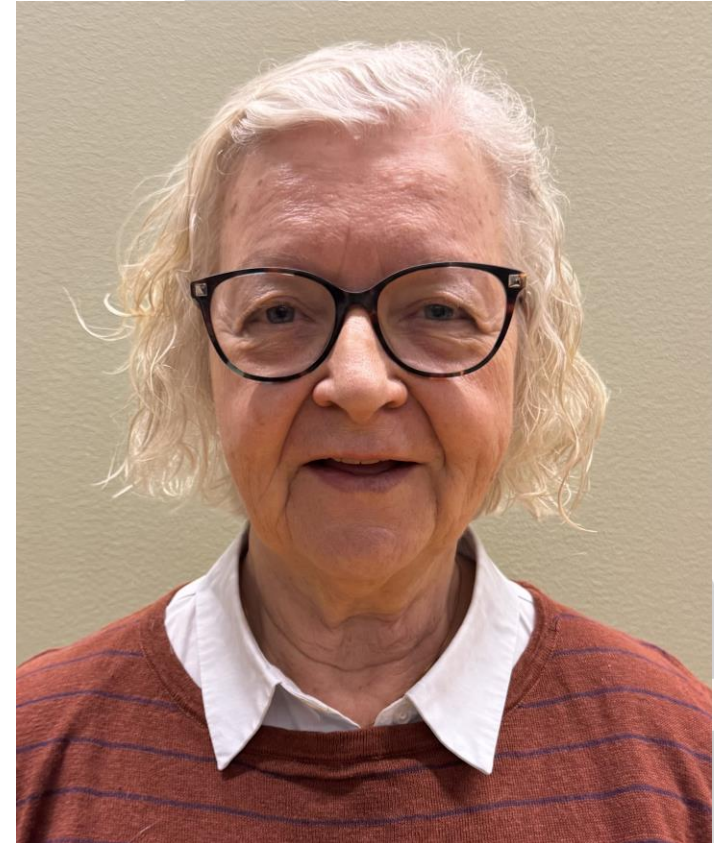
Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

- Vidilab 2025
- Veterinärprogrammet Uppsala 2011-2019
- Distriktsveterinär
- Djurvårdare/assistent
- Häst- och ryttarutbildning

Bittes bakgrund

- Grundare och delägare Vidilab AB
- BMA (Biomedicinsk analytiker, KK human)
- BMA Linköpings Djursjukhus
- BMA Akademiska sjukhuset
- BMA SVA/SLU
- Laboratorieingenjör SvDHV (GoD)
- Idag senior expert och parasitolog på Vidilab

Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Vidilab

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

- Nordens största träckprovslaboratorium
- 15 anställda, 35-45 i högsäsong
- Analyserade drygt 112 000 prover 2025
- Ackrediterat av SWEDAC enligt ISO 17025
- FoU-avdelning
- Näringsanalyser på grovfoder och spannmål inkl. socker & mineraler
- Trikinanalyser
- Molekylärbiologiska metoder, en del unika pcr-analyser
- Analyser på mjölk

-
- Får 8%
  - Foder 7%
  - **Häst 74%**
  - Nöt 1%
  - Smådjur 5%
  - Svin <1%
  - Trikin 6%
  - Typning <1%

Varför träckprov?

- Övervaka parasitbörda/bedöma beteshygien inför betesplanering
- Kontrollera effekt av avmaskning
- Förebygga sjuklighet
- Förhindra införsel av smitta vid inköp av djur

Varför träckprov? fortsättning

- Del i utredning vid sjukdom
- Ger info om och hur behandla
- Smittspårning/kartläggning
- Sett parasiter, vill artbestämma/avfärda misstanke

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Varför träckprov?

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

För att förhindra resistensutveckling!

Ökande resistens i Sverige

- Årtionden av rutinmässig ofta onödig avmaskning
- Inga nya läkemedel för avmaskning på väg (gäller häst och lantbruksdjur)
- Måste värna om de läkemedel vi har
- Rutinmässig avmaskning är förlegat

→ Behovsanpassad avmaskning efter monitorering av parasitbördan ←

Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Resistensläget i Sverige

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

HÄST

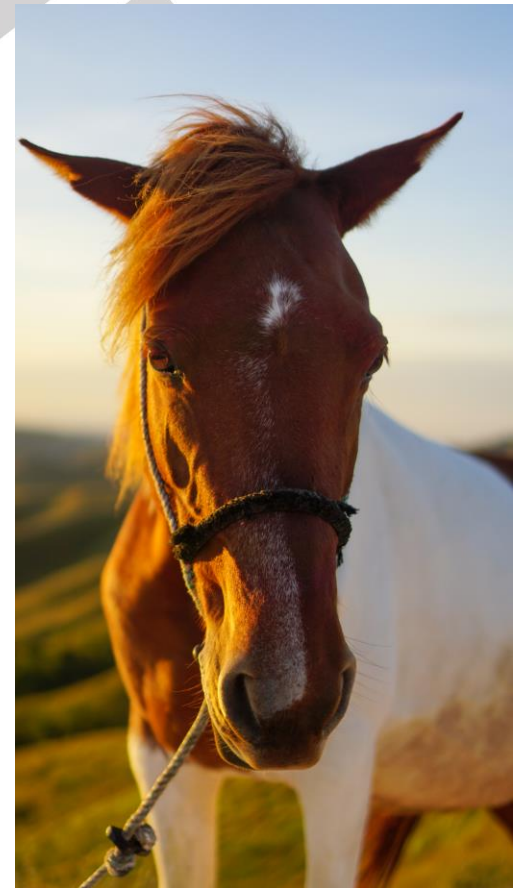
Små blodmaskar

- **utbredd resistens mot Fenbendazol** (tex Axilur vet)
- **påvisad resistens mot Pyrantel** (tex Banminth vet)

Spolmask

- **utbredd utebliven effekt mot Makrocykliska laktoner** (Ivermektin/Moxidectin tex Ivomec vet/Cydectin vet)
- **påvisad resistens mot Pyrantel** (till exempel Banminth vet) men fungerar ofta
- Fenbendazol (till exempel Axilur vet) förstahandsval mot spolmask, fungerar nästan alltid men bristande effekt har påvisats

Stor blodmask har inte utvecklat resistens mot något maskmedel men tas inte i sitt larvstadie av alla medel

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Resistensläget i Sverige

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Stora magmasken (*Haemonchus contortus*)

- påvisad resistens redan på 60-talet mot Bensimidazoler (till exempel Valbazen vet, Axilur vet)
- påvisad resistens mot Makrocycliska laktoner (till exempel Ivomec vet, Noromectin vet)

Ökande problematik med resistensutveckling i svenska fårbesättningar

- I en del men ganska få besättningar föreligger multiresistens
- Även hos camelider

FÅR

Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Resistensläget i Sverige

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

NÖT

Marlene Areskog visade i sin avhandling Evaluation of Macrocyclic Lactone Resistance in Gastrointestinal Nematodes of First Season Grazing Cattle 2014 att det förelåg

- viss resistens mot makrocycliska laktoner hos nematoder
- mer forskning behövs!

In response to the initial question of whether antihelmintic resistance against ML is present among Swedish cattle nematodes, this thesis could not simply provide a yes or no answer, as the problem proved more complex and multifactorial than expected.

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Resistensläget i Sverige

HUND OCH KATT

Man vet inte mycket om resistensläget eftersom ingen forskning är gjord

Svenska hundar överavmaskas

Generell, rutinmässig avmaskning av vuxna hundar och katter saknar vetenskaplig grund

Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Användning av avmaskningsmedel

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

- Behandla endast på klar indikation
  - Efter fastställd diagnos / vid välgrundad misstanke
  - Som del av strategiskt behandlingsprogram
  - Som profylax om epidemiologisk kunskap visar att behov finns
- Kombinationspreparat endast när indicerat
- Samtidig miljösanering/beteshygien!
- Rätt preparat, dos, tidpunkt och behandlingsintervall

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

NÄR behövs träckprov?

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

HÄST

Vår, före betessläpp VIKTIGAST

- rekommendation att provta alla hästar för liten blodmask, stor blodmask och bandmask på våren.

Om svårt motivera djurägaren till detta (på grund av att det är dyrt) kan du prioritera individuell grundanalys: liten blodmask, samlingsprov stor blodmask för hästar som delar/delat hage och bandmask vid symtom.

Om avmaskat med makrocykliska laktoner (Ivermektin/Moxidectin) senaste 6 mån kan analys för stor blodmask väljas bort.

Höst, vid installning eller senast i sept/okt

- provta hästar som hade >200 EPG vid vårens provtagning för blodmask

Föl provtas för spolmask under sin första vinter (jan/feb)

Vid symptom men kom ihåg att träckprov endast visar på vuxna äggläggande maskar i tarmen

Vid eventuell effektkontroll (10-14 dagar efter avmaskning)

NÄR behövs träckprov?

FÅR & GET

- Viktigast är tackor och getter på våren: efter lamning, före betessläpp
Även vinterlammande tackor har högst äggutskiljning på våren springrise starkare än periparturient rise
- Lamm/killingar innan betesbyte eller avvänjning
- Inköp av djur
– individuella träckprov före karantänsavmaskning och 7-14 dagar efter, inkludera PCR Haemochus om negativ äggräkning
- Vid misstanke om resistens
- Vid symtom - året om

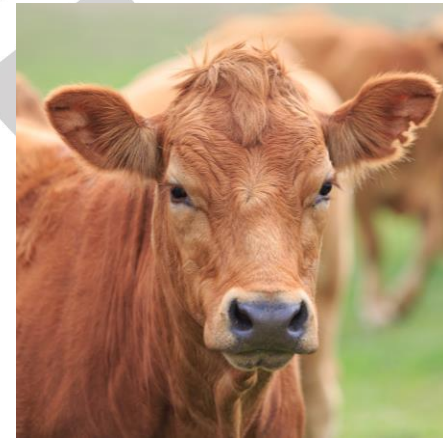
Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

NÄR behövs träckprov?

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

NÖT

Förstagångsbetare provtas för mag-/tarmnematoder (*Ostertagia ostertagi*, *Cooperia onchophora*) 4-6 veckor efter betessläpp (tidigast efter 3 veckor) - RUTIN

Vid symtom:

- Beteskoccidios (*Eimeria alabamensis*) kraftig och illaluktande diarré hos förstagångsbetare 6-10 dagar efter betessläpp
- Stallkoccidios (*E. bovis* och *E. zuernii*) diarré hos kalvar på stall
- Stora Leverflundran (*Fasciola hepatica*) provtas vid symtom och besättningsutredning, framför allt äldre individer som gått på bete i flera år.
- Lungmask (*Dictyocaulus viviparus*) ofta sensommar/höst, finns även blodprov

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

NÄR behövs träckprov?

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

SMÅDJUR

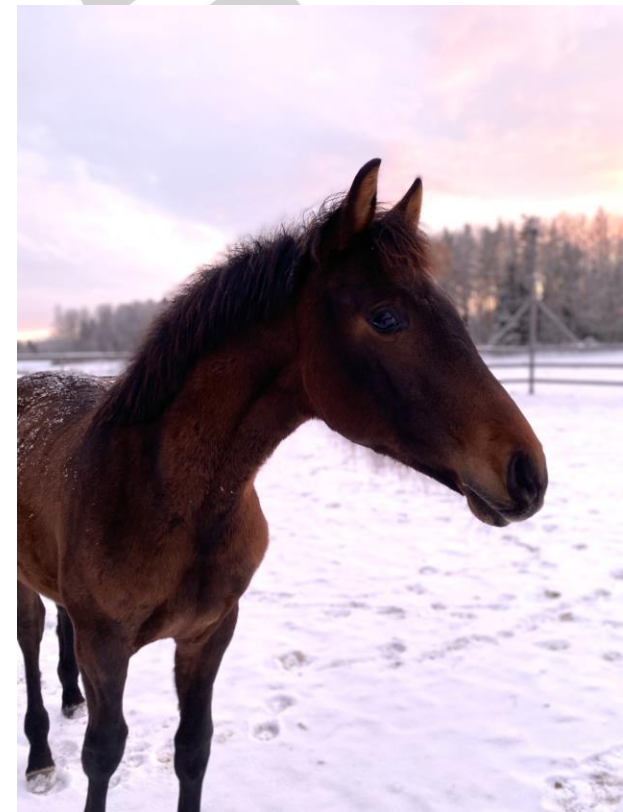
Vid symtom/misstanke!

När behövs INTE träckprov före avmaskning? exempel

HÄST

- **Nyanlända hästar** avmaskas mot blodmask och bandmask (tex Ivomec comp) **vid ankomst till nytt stall** (och mot blodmask en gång till i mars om ankomst aug-jan)
- **Föl avmaskas mot spolmask** med Fenbendazol (till exempel Axilur) **vid 8-10 och 16-18 veckors ålder** och **mot blodmask på hösten** med makrocycliska laktoner (med minst 1 veckas mellanrum från avmaskningen mot spolmask)
- Som del av bekämpningsprogram mot stor blodmask, efter konstaterad smitta
- Ibland baserat på kliniska tecken eftersom träckprov enbart påvisar förekomst av vuxna äggläggande parasiter och inte larvstadier

När behövs INTE träckprov före avmaskning? exempel

FÅR

- Vid inköp av djur från säljarbesättning med misstanke om förekomst eller okänd status av Stora leverflundran (*Fasciola hepatica*).

Avmaska inköpta djur mot stora leverflundran i karantän, tidigast 2 veckor efter senaste betestillfälle i säljarbesättningen. Behåll djuren i karantän på stall i 3 veckor efter behandling (äggutskiljning kan pågå så länge). Fasinex eller Triclafas förstahandsval (licenspreparat), tar alla stadier av stora leverflundran.

- Om diagnos ställs på annat sätt (blodprov, obduktion/slaktanmärkning)

När behövs INTE träckprov före avmaskning? exempel

HUND

- **Valpar avmaskas mot spolmask** med Bensimidazol (till exempel Axilur vet) var 4:e vecka eller Pyrantel (till exempel Banminth vet) var annan vecka från 2-3 veckors ålder tills de lämnar uppfödaren
(eller träckprov vid 4 veckors ålder om ej avmaskas)
- **Dräktiga tikar med förmodad förekomst av vilande spolmasklarver** kan behöva avmaskas profylaktiskt med Fenbendazol (Axilur vet) dagligen från dräktighetens 40:e dag tom 14 dagar efter valpning.
Avmaska inte under första tredjedelen av dräktigheten, bensimidazoler kan ge missbildningar hos valparna!
- **Vid resa** (rävens dvärgbandmask Norge/Finland, fransk hjärtmask-profylax södra Europa)

Akcred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

www.kollamasken.nu

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

kollamasken häst

(åsna & zebra)

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Grundanalys

- Liten och/eller stor blodmask
- Spolmask
- Fölmask

Tilläggsanalyser

- Stor blodmask PCR
- Stor blodmask odling
- Bandmask PCR
- Springmask - tejjprov

Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

kollamasken smådjur

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Grundanalys

- Spolmask
- Trichostrongylida maskar inkl hakmask
- Koccidier

Tilläggsanalyser

- *Giardia*
- Lungmask (larver)
- Kryptosporidier
- *Tritrichomonas* och dvärgbandmask hänvisas till SVA

Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

kollamasken smådjur

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Hund koppelrastning 3 dagar innan provtagning pga risk för passanter

- Passanter = ägg, oocystor eller larver på genomresa efter att hund konsumerat avföring eller bytesdjur.
Ej patent infektion, ta omprov!

Hund & katt har inte springmask!

Eventuella bandmasksegment skickas i separat plastpåse med lite fukt

Ackred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Kollamasken får & get

Individuella prov – poolas 3 och 3

Grundanalys:

- Mag-tarmnematoder/cestoder
- Koccidier

Tilläggsanalyser

- Lungmask
- *Giardia*
- Leverflundra (*Fasciola hepatica*)
- Stora magmasken PCR (*Haemonchus contortus*)

Rekommendation för antal prov per betesgrupp

1-5 djur	ett prov per djur
6-70 djur	6 individprov
70-100 djur	9 individprov
100-130 djur	12 individprov
130-160 djur	15 individprov
160-190 djur	18 individprov
>190 djur	21 individprov

Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Kollamasken nötkreatur

Grundanalys

- Mag-tarmnematoder/cestoder
- Koccidier

Tilläggsanalyser

- Lungmask
- *Giardia*
- Kryptosporidier
- Stora leverflundra (*Fasciola hepatica*)
- Odling för diff löpmagsmask (*Ostertagia*) vs tunntarmsmask (*Cooperia*)
- Stora magmasken PCR (*Haemonchus contortus*).

Ackred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

kollamasken kameldjur

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

- Individuella prov!
- Mag-tarmnematoder/cestoder
- Koccidier

Tilläggsanalyser

- Odling *H. contortus* (PCR alpackor)
- Lungmask
- *Giardia*
- Leverflundra

Metoder

Flotation, grundanalys

- Ägg nematoder/cestoder
- Oocystor (koccidier)

Vattensedimentation

- Tunga ägg
  - Trematoder till exempel *F. hepatica*

Baermanmetoden

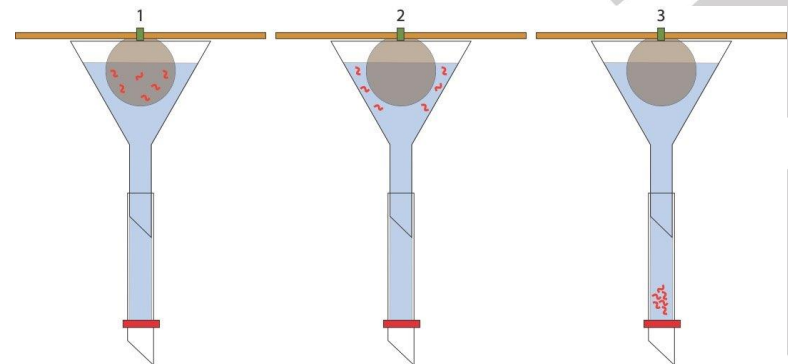
- Larver, lungmask

Formalincentrifugat

Giardia, tunga ägg till exempel
piskmask

Färgning enligt Ziehl Neelsen

- Kryptosporidier

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Lite praktiskt

- Skicka färsk träck!
- Märkta prover
- Individuella analyser
- Ej värme eller syre
- Se till att provet är lagom fuktigt
- Posta måndag – tisdag (onsdag)

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Ackred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Lästips!

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Riktlinjer för hantering av parasiter på häst:

<https://www.vidilab.se/wp-content/uploads/2022/12/Hästparasiter-web-FINAL.pdf>

Riktlinjer för behandling av Giardia hos hund:

https://www.svenskveterinartidning.se/wp-content/uploads/2024/04/SVT_2208.pdf

Läkemedelverkets allmänna rekommendationer för hund & katt:

www.lakemedelsverket.se/ekto-endoparasit-hund-katt

Betesplanering, rutiner vid inköp av djur osv, lantbrukets djur:

<https://www.gardochdjurhalsan.se/kunskapsbank/>

Vanliga frågor från djurägare om parasiter och träckprov:

<https://www.vidilab.se/fakta/faq/>

Akkred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Labbet i högsäsong

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Akred. nr 1953
Provning
ISO/IEC 17025

Vidilab
VÅR KOMPETENS - DIN TRYGGHET

Tack för att ni har lyssnat!

Frågor

*Stort grattis till examen och lycka till i
arbetslivet!*

info@vidilab.se

martina.hagerlind@vidilab.se

bitte@vidilab.se